

Vondst van een noordelijke Zeekoet *Uria aalge hyperborea* in Nederland

Mantelmeeuwen in deze situatie heeft nauwelijks de kans om het actief jagen op Futen. Dat vooral Futen als slachtoffer werden gekozen, komt wellicht doordat deze als enige zwemmende viseter solitair joeg. Zij vormden zo wellicht een eenvoudiger prooi dan de sociaal foeragerende Nonnetjes en de zich daarbij aansluitende Grote Zaagbekken en Aalscholvers. Een dichte groep actief duikende vogels maakt het gericht pakken van een individu daaruit moeilijker en zal daarom waarschijnlijk minder aantrekkelijk zijn voor een predator. Eén en ander kan gezien worden als een additioneel voordeel van sociaal foerageren (vgl. Schenkeveld & Ydenberg 1985).

Summary *Great Black-backed Gulls Larus marinus* try to feed on *Great Crested Grebes Podiceps cristatus*

On three occasions in February 1988 it was observed that Great Black-backed Gulls attacked foraging Great Crested Grebes with the apparent intention to kill them for food. This occurred just in front of sluices in Lelystadhaven (Lake IJsselmeer, Netherlands) which had been letting out large amounts of water, resulting in an increased fish density (mainly smelt *Osmerus eperlanus*). These densities attracted large numbers of fish-eating birds, among which Smews *Mergus albellus*, Goosanders *M. merganser*, Cormorants *Phalacrocorax carbo* and Black-headed Gulls *Larus ridibundus* as well as grebes. The attacks on the grebes were mainly directed to grab the birds by the neck and try to lift them out of the water. Actual catches were not seen. Great Black-backed Gulls are known to kill adult birds as well as chicks for consumption. In these particular circumstances it is suggested that the main reason for picking out the Great Crested Grebes rather than any of the other species present was that the latter were all fishing in social groups (while the grebes fished solitarily), thus making it more difficult to direct the attacks. This way, an advantage of social fishing in diving and swimming birds, might be better protection against direct predation by Great Black-backed Gulls.

Literatuur

- CRAMP S. & SIMMONS K. E. L. 1983. Birds of the Western Palearctic, 3. Oxford University Press, Oxford.
 HARRIS M. P. 1965. The food of some *Larus* gulls. Ibis 107: 43-53.
 SCHENKEVELD L. E. & YDENBERG R. C. 1985. Synchronous diving by Surf Scoter flocks. Can. J. Zool. 63: 2516-2519.

Jan H. Beekman,
 Vakgroep Gedragsbiologie, Zoölogisch Laboratorium,
 Rijksuniversiteit Groningen,
 Postbus 14, 9750 AA Haren

Maarten Platteeuw,
 Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders,
 Postbus 600, 8200 AP Lelystad

Op 26 november 1988 werd op de Brouwersdam (Schouwen) tijdens een telling van dode vogels op de kust een danig verzwakte, licht met olie besmeurde Zeekoet gevangen die door lichaams-grootte, rugkleur, flank- en ondervleugelvlekking opviel. Het strand was op dat moment bezaaid met vers dode, vaak niet met olie besmeurde, en merendeels juveniele Zeekoeten. In vergelijking tot andere Zeekoeten was het bewuste dier uitzonderlijk groot, donker en zwaar gestreept. Teneinde de ondersoort te bepalen, werd de vogel verzameld.

Van het verse kadaver werden de volgende maten opgenomen: snavelengte tot veerrand 43.3 mm; snavelengte tot neusgat 38.3 mm; snavelhoogte aan de basis 14.2 mm; snavelhoogte aan de gony 13.2 mm; koplengte 113 mm; tarsus 42 mm; vleugel 221 mm; gewicht 830 g. Door sectie werd vastgesteld dat het dier een volwassen wijfje was (grootste follikel 1.8 mm, gekronkeld oviduct, geen bursa van Fabricius) en in een buitengewoon slechte conditie verkeerde. De borstspier was danig vermagerd en zowel de onderhuidse als de ingewand-vetreserves waren totaal verbruikt.

De vogel was in winterkleed en gebrild. De kop-tekening behoorde tot de donkerste varianten bij de Zeekoet, met een brede zwarte keelband, een totaal donkere nek en nagenoeg donkere wang. De rugkleur is het best te beschrijven als zwartbruin. De flanken waren over een grote oppervlakte hevig donkerbruin gestreept. Grote aantallen (witte) borst- en buikveren vertoonden een dunne zwarte top. Op de grote en middelste onderhanddeken was een groot aantal zwarte druppelvormige vlekken te zien, de schachten waren bovendien zwart. Doordat ook een groot deel van de overige ondervleugeldeken donker gevlekt was, maakte de ondervleugel een opvallend bonte indruk. De grote ondervleugeldeken waren geheel grijs, zonder witte toppen. De grote vleugeldeken waren alle nieuw en ongesleten. Ook hieruit bleek dat het niet om een juveniel dier ging (vgl. Sandee 1984).

De lange vleugel, in combinatie met de relatief korte snavel en de zware pigmentatie, maakt het zeer waarschijnlijk dat het hier de noordelijke ondersoort *hyperborea* betreft. Het op de Brouwersdam aangetroffen dier komt in al deze opzichten overeen met (bijvoorbeeld) de Zeekoeten die op Bereneiland (Noorwegen) voorkomen. De flanktekening en de zwarte zoompjes op borst- en buikveren worden ook genoemd in de beschrijving van Salomonsen (1944). De Wijs (1981) verwierp twee Nederlandse gevallen (16 januari 1930, Zandvoort; 5 februari 1964, Wijk aan Zee). De gronden waarop deze beide vogels zijns inziens van de lijst dienden te worden afgevoerd, waren onder meer

een niet exclusieve vleugellengte (respectievelijk 215 en 202 mm) en een geringe ondervleugelvlekking. Het nu gevonden dier voldoet in alle opzichten aan beschrijvingen van de subspecies (Salomonsen 1944, Cramp 1985) en toont derhalve aan dat deze ondersoort in Nederland voor kan komen.

Dat deze ondersoort nu is aangetroffen, is interessant. De laatste jaren is een geweldige afname van het aantal Zeekoeten in hoognoordelijke kolonies geconstateerd als gevolg van acuut voedselgebrek in de Barentsz Zee en bij de Lofoten (Noord-Noorwegen). Niet alleen zijn de aantallen broedvogels in veel kolonies met 50-90% afgenomen (Vader *et al.* 1988, Camphuysen 1988), maar ook het overwinteringsgebied blijkt vrijwel te zijn verlaten. Het voorkomen van dergelijke vogels in de Noordzee is daarom waarschijnlijker geworden en het verdient aanbeveling om bij strandvondsten beter op de ondersoort te letten. Het hier besproken geval is opgenomen in de collectie van het Instituut voor Taxonomische Zoölogie (Zoölogisch Museum) te Amsterdam.

Summary *Record of Guillemot Uria aalge hyperborea in the Netherlands*

On 26 November 1988, a remarkably large, bridled morph, winter plumage Guillemot was caught at the Brouwersdam (Delta area), showing characteristics of *Uria aalge hyperborea*. Winglength (221 mm), pigmentation of the back (blackish brown), sides (heavily streaked) and underwing (heavily spotted black) are typical for this subspecies. It was an adult female in poor physical condition (severely emaciated). True *hyperborea* was so far not recorded in the Netherlands, and the record is of particular interest because of a major crash which has recently been witnessed in arctic waters due to acute food shortages.

Literatuur

- CAMPHUYSEN C. J. 1988. Instorting van de populatie Zeekoeten (*Uria aalge*) in Arctische wateren; een overzicht. *Sula* 2: 94-97.
- CRAMP S. 1985. The birds of the Western Palearctic, 4. Oxford University Press, Oxford.
- SALOMONSEN F. 1944. The Atlantic Alcidae. Göteborgs K. Vetensk.-o. vitterhSamh. Handl. (B) 3(5): 1-138.
- SANDEE H. 1984. Kleurcontrast in de vleugeldekveren bij Alk en Zeekoet. Nieuwsbr. ned. Stookolieslactoffer-Onderzoek 4: 133-143.
- VADER W., BARRETT R., ERIKSTAD K. E. & STRANN K.-B. 1988. Where have all the Guillemots *Uria aalge* gone? A situation report from North Norway. In M. L. TASKER, Seabird food and feeding ecology. Proc. int. Conf. Seabird Group, Cambridge 3: 45.
- DE WIJS W. J. R. 1981. *Uria aalge hyperborea* in Nederland? *Limosa* 54: 63-64.

C. J. Camphuysen, Nederlands Stookolieslactoffer-Onderzoek (NSO),
Perim 127, 1503 GB Zaandam

Broedpoging van een gemengd paar van Kleine Barmsijs *Carduelis flammea cabaret* en Grote Barmsijs *C. f. flammea*

De Bleekersvallei is een grote duinvallei op Texel, gelegen langs de rand van de Staatsbossen ter hoogte van strandpaal 15. Het laagste deel van de vallei, op ongeveer 100 meter van de bosrand, is plaatselijk begroeid met berkenstruweel. Hier broeden ieder jaar één of meer paren Barmsijsen *Carduelis flammea*. Tot nu toe was niet anders bekend dan dat het hier de ondersoort *cabaret* betrof.

Op 25 juni 1987 nam ik ter plaatse één baltsend mannetje van deze ondersoort waar, terwijl in een berkje op ongeveer 30 meter afstand een veel lichter gekleurd vrouwtje zat. Deze vogel had vrijwel geen vleugelstrepen, een wittige rug met donkere strepen en een rose-rode voorhoofdsvlak. Bij de Kleine Barmsijs zijn vleugelstrepen en rug geelbruin, terwijl de voorhoofdsvlak bij de vrouwtjes vaak zo donker is dat hij op enige afstand nauwelijks is te zien. De Barmsijs in het boompje betrof daarom zeker een Grote Barmsijs.

De beide vogels, kennelijk een paar, vlogen samen weg en keerden na enige minuten terug, waarbij het vrouwtje nestmateriaal droeg. Zij verdween daarmee in een alleenstaand berkje. Inderdaad vond ik daar het begin van een nest. Een week later bezocht ik het nest weer. Het toen geheel afgebouwde nest was echter gepreedeerd. Het hing scheef en de voering was eruit getrokken. Dat laatste wijst erop dat het nest eieren moet hebben bevat. De Barmsijsen werden niet meer gezien, ook niet bij latere bezoeken in juli en augustus.

Mogelijk is het vrouwtje een achterblijver geweest van de grote invasie die in het najaar van 1986 over Nederland spoelde.

Summary *Breeding attempt of a mixed pair of Lesser Redpoll Carduelis flammea cabaret and Mealy Redpoll C. f. flammea*

On 25 June 1987, a nesting pair of Redpolls was seen in a dune valley on the island of Texel. The male belonged to the subspecies *cabaret*, the female to the subspecies *flammea*. A week later the nest was found destroyed, obviously by a predator. Until now, it was thought that Redpolls breeding on Texel all belong to the subspecies *cabaret*. The female might have been a stay-behind from the large invasion of Mealy Redpolls in the autumn of 1986.

Lieuwe J. Dijkzen,
Fonteinweg 9, 1797 RK Den Hoorn